

DELAVSKA POLITIKA

Izhaja dvakrat tedensko, in sicer vsako sredo in vsako soboto.
Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22, telefon 2326.
Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica —
Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se vobče ne sprejemajo. — Reklamacije se ne frankirajo.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter
nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. — Malih oglasov trgovskega zna-
čaja stane beseda Din 1.— V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta
Din 1.50. — Pri večjem številu objav popust. — Naročnina za Jugoslavijo znaša
mesečno Din 10.—, za inozemstvo mesečno Din 15.—. Čekovni račun št. 14.335.

Štev. 48

Sobota, 16. junija 1934

Leto IX

Iz krize v krizo

Ob početku nastopanja svetovne
gospodarske krize se je še slišala
kakšna pametna beseda. Govorili so
o javnih delih, o načrtnem gospodar-
stvu in o skrajšanju delavnika. Vsi ti
nasveti sociologov, znanstvenikov in
gospodarstvenikov so sedaj izginili z
dnevnega reda in

**namesto njih dela kapitalizem
reklamo samo za fašistično
nacionalno diktaturo in kveč-
jemu še za stanovsko državo,**

kar se bistveno ne razlikuje med se-
boj.

Zakaj se je zgodila ta velika iz-
prememba?

Nič naravnjeje. Fašistična dik-
tatura in stanovska država sta kapi-
talistični zamisli. Če bi kapitalizem
upošteval prvotne nasvete in nazira-
nja gospodarskih in socioloških
znanstvenikov, bi moral popustiti v
svoji ekskluzivni oblasti ter deliti
več sadov dela z delovnimi sloji, to
je, človeško družbo. To pa ne bi bilo
v interesu kapitalizma, ker je deli-
tev dobička s človeštvom v škodo
imperialističnemu kapitalizmu, ki
zahteva zase več in več blaga ter
vso oblast. Materialistični kapitali-
zem ne pozna človeštva. Sam hoče
živeti, množice narodov pa naj žive
ali poginejo. To ni njegova briga.
Sam hoče okupirati ves svet, sam
vsa zemeljska dobra in se do siteda
napasti.

S tem pa, da je »javno mnenje«
zapravilo načelno korekturo člove-
ške družbe, je tudi zapečaten kon-
tinuiteta gospodarske krize, ki bo
rodila, vsaj se že pojavlja, nepre-
magljivo politično krizo.

Sloji, ki so izven gospodarskega
kompleksa, se morajo v svojem ne-
zadovoljstvu logično strniti v dru-
gem neposestnem redu, da branijo
svoje interese. To je politika zatira-
nih.

Kapitalistični razred, ki prepove-
duje politične stranke, da ustvari
svojo enotno kapitalistično stranko v
obliki fašizma ali razredne države,
ne bo mogel prepričati, da zasledu-
jejo socialno šibke plasti narodov
svojo politiko, ki je sicer prepove-
dana, vendar pa socialno in duhovno
tako utemeljena in naravna, da je
vsak odpor proti njej trajno nemo-
goč.

Ne maramo biti preroki. To ne bi
imelo pomena. Toda prepričani smo,
da morajo današnje zmedene raz-
mere imeti tako posledico že narav-
nim putem, ker kapitalizem ne mara
slišati o pravicah človeštva.

Nova, sicer stara socialistična
smer, pa bo tem jača, čim krutejša
bo kapitalizem zatiral delovne na-
rode.

**Čim hušji teror, tem hušji od-
por, tem večjo odločnost v
borbi za človečanske pravice
bo rodil razvoj in naraščajoča
Delavska sila, duhovna in fi-
zična.**

Krpanje starega družabnega si-
stema ni več mogoče, zakaj, če se
krpa prestara obleko, tudi sama
razpade in tedaj mora biti kdo tu-
kaj, da obleče družbo z novim siste-
mom.

Kdor zna logično misliti, mora
uvideti, da najnovejša krparija go-
spodarskega sistema ni zdrava ter
vodi v večje krize in končno v odlo-
čilno krizo, ki jo želi in zahteva de-
lavstvo.

Svetovni gospodarski razvoj je
podoban danes velekapitalistični in-

Največji stavkovni val v zgodovini Amerike

**Spontana revolta delavcev po vsej deželi. Konec vala še ni
na vidiku**

»Prosveta« od 29. maja 1934 poroča:

»Nimamo nobene večje stavke v
deželi,« je rekla v začetku maja de-
lavška tajnica Frances Perkins.
Zdaj, proti koncu maja, ne more več
tega reči.

Dejstvo je, da je dežela v obje-
mu največjega stavkovnega vala v
zgodovini ameriških delavskih bo-
jev. Tudi velika revolta delavstva l.
1877, ki je takrat izbruhnila na vzhodu
in srednjem zapadu po dolgih letih
krize in mizerije, je pričela zadnje
dni temneti v primeri s sedanjo
revolto.

Stavke na vseh koncih in krajih.
V treh mestih grožnje z generalno
stavko. Že 15 let ni dežela slišala
take pretnje z generalno stavko
(1919 je bila splošna stavka v
Seattlu).

Ob času tega poročila visi gene-
ralna stavka nad mestom Toledo.
O., kjer bijejo boj za priznanje unije
delavci pri veliki Auto-Lite družbi,
ki izdeluje avtne pritikline. Je naj-
večja tovarna te vrste v deželi. Za
kapitalistično časopisje je ta boj po-
stal »novica« šele, ko je bilo nad de-
lavce poslano vojaštvo in ko je tret-
jina toledskih unij že odglasovala za
solidarno splošno stavko. Prej to
ni bila novica, čeprav je centralna
unija zagrozila z generalno stavko
že 17. maja.

V Minneapolisu je bila odvrnjena
generalna stavka ob dvanajsti uri.
Zadnje dneve velike stavke vozniki,
ki izdelujejo avtomobile, in to iz
simpatij. In kakor se besno borijo
delavci v Toledu, ki se pred bomba-
mi za soljenje in bruhanje, pred kro-
glami in bajoneti umaknejo kveč-
jemu le par blokov, tako so se besno
borili tudi vozniki v Minneapolisu,
kjer so ukrotili policijo s krepelci in
opako. Bila je prisiljena skleniti
»premirje«.

Z generalno stavko je zagrozilo
tudi delavstvo v San Franciscu, če
vlada pošlje vojaštvo nad pristanišče-
ne stavkarje. Stavka na zapadni
obali se spontano širi tudi na druge
poklice. Edino poštni parniki in pa
kanalska plovba je zaenkrat še ne-
prizadeta.

Za to brezprimerno revolto so
naravno močni vzroki. Delavstvo je
razjarjeno radi splošnega glodanja
ali kršenja pravilnikov; plače se ne
dvigajo tako hitro ko cene potreb-
ščinam; življenjski standard pada;
končno pa prihaja v mnogih velein-
dustrijah nov debakel, nove odslo-
vitve.

Po štirih letih trpljenja in mize-
rije, katerega je ameriško delavstvo
dolgo časa prenašalo čudovito mirno,
je moralo počiti. In počilo je v
brezprimernem obsegu in militant-
nosti. To občuti tudi »postava«, ki se
trese nervoznosti. In tudi ne brez
vzroka.

Ko je okrajno sodišče v Birming-
hamu zadnji teden pričelo oblegati
več tisoč rudarskih stavkarjev, da
»pričajo« pri obravnavi svojih vodi-
teljev, ki so bili prijeti na obtožbo
»potepuštva«, so bili »potepuhi« ta-
koj izpuščeni. Ko so na sodišče v
Toledu par dni pred prihodom drž-
javne milice navalili stavkarji in
njih simpatizerji in spremenili obrav-
navo proti aretiranim tovarišem v
stavkarski shod, se niti policija, ne
sodnik ni upal ganiti. Po bitki na tru-
gu je minneapoliska policija uvidela
potrebo »premirja«.

Te revolte pa še ni konec. V ju-
niju se obeta razširiti na jeklarsko
industrijo, kjer je velika stavka skoraj
neizogibna. 100.000 organiziranih
delavcev zahteva priznanje unije,
jeklarski moguli pa so že odgovorili,
da se ne odpovedo »svojim pravi-
cam« — odprti oziroma antiunijski
delavnici. V tem boju se obeta mno-
go treska.

Beseda naših mest

Razmerje obdavčenja med mestnimi in podeželskimi občinami

Zveza mest je imela v Beogradu
konferenco, da predloži v resoluciji
zahteve mest vlad. V tej resoluciji,
oziroma utemeljevanju, navaja po
državni statistiki, da prejema država
direktnih davkov od 4280 podežel-
skih občin z 11 milijoni prebivalcev
557 milijonov, od mestnih občin z 2

milijonoma prebivalcev pa 607.5 mi-
lijonov dinarjev. Indirektni davki so
nedvomno še v večjem nesorazmer-
ju. Zveza mest predlaga zaradi tega
neokrnjeno samoupravo mestnih ob-
čin, ki v načrtu zakona ni predvide-
na. Potrebno je to zlasti tudi z ozi-
rom na komunalno socialno politiko.

Fašistična »prosveta« se posvetujeta Za Avstrijo gre

Nemški kancler Hitler je te dni
obiskal Mussolinija v Benetkah, kjer
sta diktatorja razpravljala o avstrij-
skem vprašanju. Mussolini je pred-
lagal, da bi naj Nemčija sklenila z
Avstrijo desetletno premirje.

Medtem ko sklepajo fašisti Italije
in Nemčije o usodi Avstrije, pokajo
na Dunaju in v ostalih krajih dežele
pekleni stroji dalje. Očividno še
Mussolini ni popoln gospodar Doll-
fussove Avstrije!

dustriji in mali obrtniki se morejo
rešiti samo, če postanejo solastniki
te z delavci vred. To pa je sociali-
zacija.

Izprememba volilnega reda za na- rodno skupščino.

Spremenjene volilne pravice

Volilno pravico v narodno skup-
ščino ima, kdor prebiva pol leta v
občini. Nameravana izprememba bo
določala enoletno bivanje v občini.

Meseca avgusta bo v

Moskvi vpostavljeno redno poslaništvo Rumunije

Po konferenci Male antante, ki se
bo vršila prihodnji mesec v Bukare-
šti, bo Rumunska vlada imenovala
svojega rednega poslanika v Mo-
skvi.

Mladina, mladina!

Evropski kapitalistični družabni
sistem se nahaja v krizi. Predvsem
delovni sloji so v največji bedi in ne-
gotovosti. Zato iščejo izhoda iz teh
razmer ter zahtevajo gospodarstvo
zase, ker le metoda gospodarstva jih
more rešiti iz današnjih razmer. Go-
spodarstvo, ki služi danes gospodar-
skim mogotcem, mora služiti člo-
veštvu.

Ta opomin so kapitalisti slišali.
Zato so oropali narod političnih prav-
ic. Vedeli so, da politična moč ne-
imovnih narašča ter se nadejali, da
se narodi brez političnih pravic ne
bo mogel upirati krivicam.

Življenjske razmere pa postajajo
kljub temu bolj kritične, ker gospo-
darski sistem ne popušča v svojih
metodah eksploatacije. Zato se obra-
ča ves ta sistem z vsemi svojimi pri-
ganjači na mladino. Pridobiti je treba
mladino za akcijo, za srednjeveški
stanovski gospodarski sistem, v ka-
terem bo današnji družabni red po-
sestnih slojev absoluten gospodar.
Časopisje dela silno re-
klamo za to kulturno »srednjeveško«
pridobitev.

Apel za apelom se ponavlja, ki je
namenjen mladini.

Kaj pa pravi mladina? Razočara-
na je, da je naenkrat našla zanj to-
liko ljubezni tista gospoda, ki je
vzrok današnjih žalostnih razmer in
ki hoče te razmere vzdrževati z na-
siljem. Mladina vobče je namreč pre-
več plemenita, da bi dolgo opravljala
rabeljsko službo in trinogom delovnih slo-
jev.

Naloga mladine, naše bodočnosti,
kakor pravijo, da bi se ji bolj priliz-
nili, ni podpiranje trinoštva, ampak
gojitev solidarne človeške družabno-
sti in svobode. Kako naj se mladina
bori proti svobodi, ko je ta nje ideal?

Zakon o socialnem zavarovanju v Zedi- njenih državah

Predsednik Zedinjenih držav
Roosevelt je predložil parlamentu na-
črt zakona o socialnem zavarovanju
vseh ameriških državljanov in njih
rodbin.

V Zedinjenih državah doslej niso
imeli javnega socialnega zavarova-
nja, razen prvih početkov v nekate-
rih državah. Razna zavarovanja so
bila privatne inicijative.

Sedanja socialna kriza je prisilila
predsednika republike, da stavi to-
zadnevni predlog, ki je danes nujnost
ne le v Ameriki, ampak tudi po vseh
drugih deželah.

Predlog je inicijativa kapitalistič-
ne diktature, ki uvideva, da je drža-
va dolžna skrbeti za existenco vseh
državljanov, če hoče ohraniti seda-
nji sistem še nekaj časa oblast. Tako
vsesplošno socialno zavarovanje po-
meni vsaj načelno socializacijo člo-
veške družbe. Zmaga tega načela pa
pomeni znaten napredek v razvoju
družbe in nje ideologije.

Proč z individualistič- nim gospodarstvom

V poslanici na parlament Zedinje-
nih držav pravi predsednik Roose-
velt, da je treba uvesti zavarovanje
za nezaposlene, za starost in social-
no zavarovanje.

Načelo je, da mora imeti vsak
državljan in njegova rodbina dom,
vsakdanji kruh ter preskrbo za

starost in bolezen. Predsednik predloži parlamentu poseben program.

S temi izjavami je predsednik Zednjjenih držav prvič priznal, da je treba opustiti načelo individualnega gospodarstva ter misliti na socializacijo družbe.

Naši krščanski socialci so zopet obrnili jadra

Naši krščanski socialci se odlikujejo po tem, da prepuščajo svojo trilo barko vsem vetrovom, da jo po mili volji sučejo in vrte na vse strani. Radi bi ostali dobri klerikalci, delavske glasove bi pa tudi radi imeli. V ljubezni do delavskih glasov pridejo često v konflikt s škofijo in Kat. tiskovnim društvom. Pa se zopet poklonijo kot verne ovčice. Lani so bili že kar užaljeni, če smo jih imenovali kršč. socialce, ker se jim je zdel ta njihov naslov premalo revolucionaren. Za volitve v Delavsko zbornico so pa zaupno zaprosili za podporo »vso katoliško javnost«. Njihovi gospodarji jim pa niso hoteli pomagati brez določenih pogojev. In tako so se sprli beli in zeleni (prave črne barve se kar oboji sramujejo). Bili so oboji poraženi. Eno njihovo krilo je potem iskalo vzroke poraza in nazadovanja v sami konservativnosti kršč. socialstva. Njihova revija »Beseda« se je tako okorajžila, da je z dvomila nad samim Kreckom, ki je dotlej poleg tovarnarja Pollaka veljal kot njihov glavni vodja. V »Slovincu« so katoliška akademska društva obsodila ta nečuden napad na ideologa kranjskega kršč. socialstva. »Besedarji« so začeli »besedo nazaj jemati«, službeno kršč.-soc. glasilo »Del. Pravica« pa je v svoji jubilejni številki odločno zatrobilo umik in zabičalo v uvodniku vsem svojim zbeganim pristašem:

»Bili smo, smo in hočemo ostati zvesti udje apostolske črede... mirno in brez vdani svojim škofom. In če bi se, česar Bog ne da, kdaj pripetilo, da bi bilo nujno potrebno, kak naš korak obsoditi, — skesano bomo priznali: Oče, grešil sem, odpusti! In krenili bomo brez odloga na pravo naznačeno pot.« — (Tako sami priznavajo, da jim drugi naznačujejo pot.) Temu njihovemu spokorjenju bo sledil sporazum belozelenih, preorientacija »Svobode«, glasnejše lajanje proti marksistom itd. Če bodo dobili za to tudi materialno podporo, je težavno vprašanje, odkar gospodarski krogi okrog »Slovenca« tako natančno poznajo vse težave Zadrugne banke — v Belgiji.

Vilko Pitako, urednik »Besede«, je v jubilejni »Pravici« zapisal, da bodo ostali naši socialci zvesti svoj krščanski strok. internacionali. Kdo je ta internacionala, je skoro istočasno povedal njen glavni tajnik Serraseus v podlistku »Slovenca«. On se po vseh lažeh proti avstrijski

soc. demokraciji bridko pritožuje, da je Dollfuss pokazal premalo hvaležnosti napram »idealizmu« kršč. socialnih strokovničarjev, ki so se po izvaji svojega generalnega tajnika v dnevi delavske revolucije borili proti delavstvu na strani Dollfussa in kneza Starhemberga. (Glej »Slovenca« z dne 9. t. m.) Po potih te »internacionala« bodo torej po svojih lastnih izjavah hodili naši kršč. socialci bolj dosledno, nego doslej.

V smislu teh izjav se je vršil nedavni kongres njihove »Jugoslov. strokovne zveze« (JSZ): prisostvovala sta mu zastopnik škofije in — plave Nar. Strok. Zveze. Plavi zastopnik je ves čas kongresa z zanimanjem in simpatijo spremljal govore ponižnih ovčic, ki nikakor niso

tako nevarne, kakor bi se komu zdele.

Srečno pot do kraja, ogoljufani Dollfusovski tovariši! Mimogrede nam boste seveda še nekaj odgovorili o materializmu, ki se je strašno razpasel po svetu, odkar ga je politični katolicizem pregnal iz svojih farovžev. Najbrže boste pri tem pogreli še ogoljuni poganski liberalizem in socialpatriotizem. Če boste v zadregi s katol. psvokami, se obrnite za pomoč na urednika bivšega »Večernega lista«, ki ga še vedno častno nadomešča »Slovenec«. Pri vsem odgovoru pa seveda pazite, da ne boste prišli v navzkrižje niti z zadnjim rimsko okrožnico niti s svojimi pristaši.

Tako, sedaj, pa: Bog vas živi!

Glavna skupščina bratovske skladnice

V soboto, dne 9. junija t. l. se je vršila v dvorani okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani redna glavna skupščina vseh bratovskih skladnic Dravske banovine.

Glavni predmet razprave je bil, kako sanirati pokojninsko zavarovanje rudarskega in plavžarskega delavstva. Nobena tajnost ni več, da je to zavarovanje na robu prepada. O tem se je že mnogo govorilo in pisalo, odmeva pa ni na onih mestih, ki so zato poklicana, da to vprašanje rešijo.

Na tej skupščini se je ugotovilo, da je imela blagajna v letu 1933 kljub visokemu povišanju prispevkov in znižanju pokojnin že 517.933 Din primanjkljaja, kateri se v tekočem poslovnem letu rapidno zvišuje. Ako

se bo to zavarovanje v tej smeri razvijalo, potem ni več daleč čas, ko bodo pokojnine sedanjih upokojencev silno padle, oni aktivni zavarovanci pa, ki morajo danes plačevati tako visoke prispevke za to zavarovanje, pa sploh ne bodo mogli več imeti upanja, da jih bodo kdaj deležni.

Skupščina, kakor tudi glavni upravni odbor se tega dobro zavedata. Na merodajnih mestih je bilo stavljeno že več sanacijskih predlogov, ki pa do danes še niso našli pravega odmeva.

Skupščina je sklenila poslati deputacijo na kr. bansko upravo v Ljubljani in pa na pristojno ministvo v Beograd. Da se ta akcija podpre, bo Zveza rudarjev Jugoslavije sklicala po rudnikih zborovanja.

Občni zbor Zveze gospodarskih zadrug za Jugoslavijo v Ljubljani

Vrhovna instanca našega delavskega združenstva, Zveza gospodarskih zadrug za Jugoslavijo v Ljubljani, je imela v nedeljo, dne 10. t. m. v dvorani ljubljanske Delavske zbornice svoj redni letni občni zbor. Ob zastopstvu 56 zadrug je predsednik Zveze zadrugnik Cobal otvoril zbor. V imenu Glavnega združenega saveza v Beogradu je simpatično aklamiran pozdravil skupščino generalni tajnik zadrugnik Varga. V svojem jednatem nagovoru je povdaril, da ima baš delavstvo prve in največje zasluge za razvoj združenstva, ki pomeni že danes eno najvažnejših organizacijskih oblik narodnega gospodarstva. Po prečitaniu raznih pozdravnih pisem je občni zbor počastil spomin tragično preminulega člana načelstva Zveze zadrugnika Antona Zugwitza in velikega zadrugarja ter mučenika Matteottija. Nato se je gladko razvijal dnevni red.

Predsednik Zveze je v zgosteni obliki orisal kritične razmere delavca in kmeta, dotaknil se je težav, s katerimi se ima boriti vse naše produktivno združenstvo in karaktiziral današnje stanje z ozirom na denarno krizo in kreditno združenstvo. Tajnik Kobler je izpopolnil njegovo poročilo s podatki o delovanju Zveze, ki je bilo v preteklem letu izredno živahno z ozirom na mnogotere zakonodajne in upravne spremembe. Zveza v poslovnem letu 1933 ni polagala toliko važnosti na združno propagando in povečanje števila svojih članic, temveč je bila predvsem zaposlena s konsolidacijo že včlanjenih zadrug ter je dalo to vsem funkcionarjem obilo skrbi in truda,

saj priča o tem ogromno število došlih in odposlanih pisem in okrožnic ter živo delo, ki ga je načelstvo opravilo na sejah. Povdaril je eminentno važnost točne zadrugne statistike, ki je prava podlaga za nadaljnje uspešno delo Zveze.

V imenu nadzorstva je zadrugnik Segal predlagal razrešnico načelstvu in nadzorstvu, ki je bila soglasno sprejeta. Z istotakim sklepom se je prenesla izguba v znesku 2.251,01 Din na novo leto. Tudi proračun prispevkov včlanjenih zadrug je bil brez večje debate soglasno sprejet.

Na predlog načelstva je občni zbor soglasno odobril izdatno spremembo pravil, ki bo omogočala elastičnejše poslovanje Zveze in je uredila nekatere nesoglasnosti v prejšnjih pravilih. Predvideno je tudi razširjenje delokroga Zveze na kreditne in blagovne grane, vendar se je uresničenje teh ciljev odgodilo zaenkrat na ugodnejši čas. — Pri volitvah je bilo z vzklikom soglasno izvoljeno staro načelstvo in nadzorstvo z izjemo zadrugnika Nikole Živkovića, ki je dal svoj mandat na razpolago in je bil na njegovo mesto izvoljen v načelstvo z. profesor Gojko Berberović, kulturni referent Delavske zbornice v Zagrebu.

Nato je zadrugnik Cvetko Kristan izčrpano referiral o novih davčnih in taksnih predpisih. V debati, ki se je nato razvila, so številni delegati ostro nastopili proti splošno razširjeni trditvi, da uživa združenstvo kakršnekoli privilegije s strani države in dokazovali na podlagi kri-

tičnih slučajev, da je baš obratno res, saj je združenstvo pri javnem polaganju računov vseskozi vršilo svojo dolžnost napram državi, dočim se tega pri nezadrugnem delu narodnega gospodarstva in pri obstoječem pomanjkanju davčne morale ne more uvideti. Merodajni faktorji bi morali to suho dejstvo vendar že enkrat uvideti in energično zatrepi ogabno gonjo proti združenstvu, ki jo vodijo baš tisti ljudje, ki so v to najmanj poklicani in upravičeni. Po vsestranski živahni debati je skupščina pooblastila novo načelstvo, da stilizira in odpošlje na merodajne faktorje resolucijo v sledečih glavnih točkah: **Cimprej naj se izda zakon o pridobitnih in gospodarskih zadrugah ob najkrajšem sodelovanju zadrugništva; revidira naj se zakonodaja glede davčnih, taksnih in poštnih olajšav; zahteva naj se ustanove lombardnega fonda, ki je predviden v uredbi o zaščiti kmetov in revidira naj se obrtni zakon, ki mora upoštevati temeljne značilnosti zadrugarstva kot posebne grane narodnega gospodarstva, ki ne teži za dobičkom. Zdrugništvo naj-energičnejše odklanja varušvo raznih prisilnih udruženj, kaokr se to danes ponekod od njega zahteva.**

Debata na občnem zboru je bila vseskozi stvarna in konstruktivna. To dejstvo daje nevtralnemu opazovalcu nado, da je naše delavsko združenstvo prebrodilo največje težave in povečini že zacelilo rane, ki mu jih je vsekala kriza ter je zato pričakovati, da pojde pot zopet navzgor. Harmonija, ki je vladala na skupščini, naj se prenese na vse naše zadrugarje in bo to najlepše jamstvo za uspešno delo te važne delavske institucije.

S kratkimi lepimi besedami in pozivom na složno delo, je predsednik Cobal zaključil letošnji res uspehi občni zbor Zveze.

V ogledalu

Mehika spet straši...

Kdor pozna malo boljše mehiško zgodovino, ve prav dobro, koliko deset- in stoletij je vzdihovala in ječala ta nesrečna zemlja pod črno temo in terorjem rimskega suženjstva. Z ognjem in mečem so Evropci zasedli to deželo, v znamenju križa so iztrebili domorodce prav tako kakor v vseh drugih srednje- in južnoameriških državah, kjer so ta sveti posel vršili Španci in Portugalci — in tako so si osvojili nad prebivalci in bogastvom teh dežel neomejeno oblast. Te oblasti tudi niso zanemarjali in je niso pustili neizrabljene: iz zemlje so sesali bogastva, iz ljudi pa kri — vse, da se njih zemeljsko blagostanje (o, kaj je pri tem mar onega po smrti!) izboljša. In slo jim je dolgo vse kakor po maslu, navadili so se — in menili, da mora trajati nekaj takega večno. Ko pa so se ljudje vendar enkrat naveličali tega, ko so vstali in nagnali svoje vampirje in krvose v različnih uniformah — tedaj so le-ti zakričali in dvignili huronsko vpitje. Namah so pozabili svoje grehe, in so nad vračevalci proglasili prokletstvo. In kadar se kaj takega spet ponovi — je prav tako. In prebujenje in maščevanje ljudstva, obešajo na vrat framaonskim (! o, kako napoti ste jim!) socialistom, ki vračajo ljudstvu ukradene mu svobodščine. Naj bo le vpitje — kakršno hoče. Mi pa vemo, da bo takega vpitja še mnogo, kajti ni samo mehiško ljudstvo, ki je vstalo, vstalo bo še mnogo, mnogo narodov in ljudstev, prvič in znova.

Polovičarskih obračunov bo zdaj konec — kajti predobro kaže Avstrija, da so slabi. Zdaj pridejo celotni in dokončni! In če bodo boleli — bodo imeli za kaj.

M-m-m-m

Kako je dobra

Tone Maček:

79

Slučaj Kumberger

Za teden dni je bil rov zopet očiščen in spravljen v prejšnje stanje. Nič se ni spremenilo, samo Gruntar ni več strašil po Hrastniku, ampak je mirno počival na Dolu, v zemlji, za katero se je vse življenje boril. Na Gruntarjevem so gospodarili dalje; sinovi in hčere so že dorasli in pomagali materi vdovi, vendar se je na vseh koncih poznalo, da ni več trdne gospodarjeve roke. Postajalo je vse nekako mlahavo, ne samo pri Gruntarjevih, tudi pri vseh njihovih sosedih. Lahko zaslužen denar jih je pomehkužil, da se niso več tako brigali za svojo zemljo, ki zato tudi ni več rodila kakor nekda. Izkupiček za pašnike je kmalu pošel, poznalo pa se je, da je manj krme. Hrastničani niso več mogli rediti toliko glav živine kot poprej in ker je bilo manj živine, je bilo tudi manj gnoja. Na slabo gnojenih njivah se je pa tudi manj pridelalo in ni se več moglo prodajati žita in drugih pridelkov kot v prejšnjih dobrih časih. Nasprotno š tem, so pa rasle in se pojavljale razne potrebe, ki jih prej niso poznali. Za zajtrk niso ženske več kuhale žgancev s prežganko ali krompirja s kislim zemljem, morala je biti kava z zemljico, za moške pa čaj s slivovko. Prej so si privoščili meso samo ob največjih praznikih, sedaj je moralo biti na mizi vsako nedeljo in včasih še čez teden. Prej

so nosili kmetje perilo iz domačega platna, ki so ga sami pridelali in napravili. Vsaka kmetija je imela vsaj eno njivo lana ali konoplje, ki so jo poleti na njivah posušili, v jeseni so jo ženske s trlicami otrle v mehko, nežno predivo, ki so ga pozimi v toplih izbah sede spredle v tanko prejo, jo na domačih statvah stakle v debele bale močnega domačega platna, ki so ga spomladi snežnobelo obelile na solncu. Ne samo moški, tudi ženske so nosile iz domačega platna spodnjice in rokavce in če se je dalo k barvarju, se je prav dobro podalo tudi za zgornjo žensko obleko. Posteljne rjuhe iz domačega platna so bile pa sploh skoraj neuničljive, podedovale so se iz roda v rod.

Moški so nosili nekoč obleko samo iz domače raševine, ki je bila kakor železo, v raševini so lahko plezali po drevju in lazili po grmovju, ne da bi se jim bilo treba bati, da jim vejevje raztrga in posame obleko s teles. Gojili so veliko število ovac, belih in črnih, ki so jih vsako pomlad ostrigli; volno skrbno oprali, ženske so jo spredle, belo posebej in črno posebej, a tkalci so iz volnene preje večje ustvarjali trpežno sukno, belo iz bele volnene preje, črno in temnorjavo iz črne preje in sivo ali marogasto iz mešane preje. Tako obleko so nosili po deset let, zimske suknjice tudi celo življenje.

Danes se nad ostanki take obleke samo še zmrdujejo. Navadili so se mehkih, kupljenih tkanin, ki jih nosijo samo po par mesecev in jih potem zavržejo in morajo kupiti nove. Tudi Hrast-

ničanom ni več prijala stara noša in niso več sejali lanu in ne strigli ovac. Slednjih tudi niso več imeli dosti, kajti pašniki so se skrčili. Kolovrati, preslice, trlice in statve so zaprašene razpadale po podstrešjih. Za nove potrebe je pa bilo treba vedno novega denarja, ki ga je pa bilo vedno težje dobiti. Začeli so izsekavati svoje gozdove v planini in prodajati les na rudnik. Pa tudi ti so bili v par letih popolnoma iztrebljeni. Ženske niti svojim otrokom niso privoščile mleka, ki so ga prodajale rudarjem, da so dobile drobiža za priboljške in razne drobnarije. Ko ni bilo več lesa, so začeli odprodajati zemljišča, kos za kosom. Rudnik je vse pokupil, a ne več za tako ugodno ceno kakor prvič. Kmalu tudi ni bilo več hiše v kmečkem Hrastniku, iz katere se ne bi bil že ta ali oni vdinjal kot rudar ali navaden delavec doli pri rudniku. Ženske so si začele pomagati na ta način, da so sprejemale na oskrbo samske rudarje, ki so sicer prinašali v vas denar, obenem pa tudi pomedli z zadnjimi ostanki kmečke patrijarhalnosti in morale. Prej ponosna vas Hrastnik, s trdnimi in bahavimi kmetijami, je postala sicer še samostojna, vendar čisto navadna delavska naselbina. »Pa zakaj so danes tukaj same razvaline?« je nedoumeval France. »Radi rudnika in radi spremenjenih razmer bi menda ljudem še ne bilo treba svojih domov zapustiti. Tudi v novih okoliščinah bi se še dalo nekako živeti, vsaj pod lastno streho.«

(Dalje prihodnjič.)

Doma in po svetu

Vse bivše člane bratovskih skladnic, kateri imajo po čl. 50 pravilnika pravico, da si zavarujejo pokojnino, se v smislu tega čl. odst. 3 (3) opozarja, da plačajo najpozneje do konca meseca junija t. l. letno priznalnino v znesku Din 20.— pri svoji krajevni bratovski skladnici. Kder te priznalnine v določenem roku ne bi poravnal, ta bo s tem sam zakrivil izgubo pravice na pokojnino. — Vodstvo Z. R. J. v Zagorju.

Ljubljanski velesojem je tudi letos dobro uspel. Obiskovalcev je bilo nad 100.000.

V Rumuniji grade tovarno za municijo. Tovarni za orožje in municijo je že precej po vseh državah. Kapitalisti, ki vodijo vojno industrijo, so tako močni, da vplivajo na politiko skoraj vseh držav in da so tudi vojne večinoma njih delo, kakor je rekel Anglež Norman Davis. Da bo še več tovarn za municijo, zgradi rumunska vlada svojo tovarno ter je v proračun stavila tozadevni kredit. Rumunija bi v slučaju vojne težko dobivala vojni material od drugod, zato ga hoče sama fabricirati.

Značilno. V Avstriji nastopajo anarhistične razmere, ker fašisti ne prestando vznemirjati z atentati in sabotajo prebivalstvo. Vsakdo bi mislil, da je avstrijsko meščanstvo in inteligenca na strani »reda in miru«. Opaža se pa prav nasprotno. Meščanstvo in inteligenca soglašata s fašisti in jih podpira. — Tako skuša avstrijski kapitalizem zaščititi fašizem, oziroma hegemonijo kapitalističnega razreda.

Dr. Schacht obeta bankerot nemškega gospodarstva. Denarni aristokrat in guverner nemške državne banke dr. Schacht se je sprl s Hitlerjem ter je hotel odstopiti. Hitler pa mu je zagrozil, da ga pošlje v koncentracijsko taborišče, če odstopi. Dr. Schacht je s svojimi intrigami povzročil padec vladne koalicije, v kateri so bili socialni demokrati. Verjetno je, da namerava dr. Schacht izvesti svojo špekulacijo tudi v fašistični eri. Dr. Schacht je namreč med meceni fašizma.

Ljubljana

Upokojenci, upokojenke in državni nameščenci, pozor! Širši sestanek za ustanovitev »Zdravstvene zadruge« za dravsko banovino se vrši v nedeljo, dne 17. t. m. ob 10. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani. Vabljeni so vsi upokojenici in upokojenke, kakor tudi oni državni nameščenci, ki do sedaj niso imeli bolniškega zavarovanja.

»Prijatelj Prirode«, podružnica v Ljubljani bo priredila v nedeljo, dne 17. t. m. enodnevni izlet na Jošta pri Kranju, nato na Jamnik, z Jamnika v Krovo in v Otoče. Odhod zjutraj ob 5.10 z izletniškim vlakom, ki pelje proti Jesenicam. Vozne listke je kupiti do Otočja in jih je zjutraj ob izstopu v Kranju shraniti, ker veljajo tudi za povratek. Vrnemo se zvečer z izletniškim vlakom iz Otočja. Zbirališče zjutraj pred odhodom vlaka na glavnem kolodvoru. K številni udeležbi vabi člane in prijatelje odbor.

Jesenice

Dopust nameščenca ob nastopu kaderskega roka: Z nastopom kaderskega roka se službeno razmerje prekine in nima službojemalca v smislu § 221 o. z. za ta čas nikake pravice odškodnine napram delodajalcu. V skladu s tem zahtevati tudi dopust le za odgovarjajoči čas dejanskega službovanja, to je za odpadajoče 4 mesece. Isto velja tudi za reducirana tekom leta. Službodavec pa ni dolžan dati dopusta v smislu § 329 t. 4 o. z., če je službojemnik službo odpuščen ali bil radi tehničnih vzrokov (§ 239 o. z.) odpuščen.

Mladinska predstava v Kinu Radlu. V soboto, dne 16. t. m. ob 3. uri popoldne, v nedeljo 17. t. m. ob 11. uri dopoldne in v ponedeljek 18. t. m. ob pol 9. uri zvečer priredi podmladek Rdečega križa v Kinu Radlo za otroke krasno tonfilmsko otroško pravljico »Janko in Metka«. Dodatek »Micky miška«.

Kino Radlo na Jesenicah bo predvajal v soboto in nedeljo, dne 16. in 17. t. m. ob pol 8. uri zvečer (v nedeljo tudi ob 3. uri popoldne) veliko filmsko opereto »Zareča pusta« po romanu Kalmana Mikszath. Dodatki običajni. Prihodnji spored »Jazzband-petorica«.

Slovenska Bistrica

Protestno zborovanje. Podružnica Saveza metalnih radnika Jugoslavije sklicuje za soboto, dne 16. junija ob 17. uri (5. uri popoldne) protestno zborovanje proti rakanam delodajalcev, da bi se poslabšal obrtni zakon. Zborovanje se bo vršilo v gostilniških prostorih gosp. Verhovšek. Delavci, pridite točno in polnoštevilno.

Črni oblaki nad Jesenicami

Nesmotreno gospodarstvo grozi povzročiti veliko socialno katastrofo.

Ni se še dobro umirilo jeseniško delavstvo od zadnjega mezdnege boja, in že je zopet izplamtel nov boj, tokrat sicer ne mezdni, pač pa boj za goli obstoj Jesenic samih. Beseda Zenica je povzročila razburjenje. Saj je bilo govora o Zenici že tudi preje, ali v tej obliki kot sedaj, še ne. Vesti, ki so dosepele morajo zganiti slehernega delavca, trgovca in obrtnika, kajti tu ne gre samo za Jesenice, gre za ves radovljiški okraj, da, skoraj bi rekli, za celo Dravsko banovino.

V Zenici je železarna, sicer v malem obsegu, ima pa vse pogoje, da se lahko razširi: precejšnje vodno silo, premoški pred nosom, surovo železo v Varesu, vse to ji daje velike možnosti procvita. Sedaj je železarna v Zenici v državni upravi. Kar naenkrat pa čujemo, da je boj za posest železarne, ki se je zakulisno vodil že dalje časa, prišel v odločilno fazo. Pred dobrimi tremi tedni se je vršila skupščina delničarjev, ki so sklenili povišati delniško glavnicu za 160 milijonov dinarjev in takoj pričeti z razširitvijo in povečanjem ter moderniziranjem tovarne. Postavljena je že povsem moderna električna centrala, katera mora pričeti še to leto obratovati. Prav tako se bo do konca tega leta zgradil oddelek za izdelovanje žičnikov z najmodernejšimi stroji. Povišanje kapitala gre večinoma iz državnih sredstev. Te vesti so nemalo preplašile jeseniško delavsko javnost, kajti nobenega dvoma ni, kaj to pomeni. Kakor je na eni strani razveseljivo dejstvo, da se kakšna tovarna razširi in s tem da možnost zaslužka velikemu številu brezposelnih, osobito v Bosni, kjer vlada največja revščina, tako pa si na drugi strani ne moremo misliti kratkovidnosti naših gospodarskih politikov, da hočejo, in to baš iz državnih sredstev, povečati neko tovarno in v nji izdelovati prav iste predmete, ki jih že izdeluje druga železarna, katere kapaciteta povsem zadošča potrebi domačega trga in ostaja blaga še za izvoz, ki je

vedno bolj težaven. Sedaj pa naj kar naenkrat nastane dvoje podjetij, ki bosta uničevali drug drugega, s čemer se bo armada stotisočev brezposelnih le še povečala. Če bi pričela železarna v Zenici n. pr. izdelovati tračnice za normalnotirne železnice, ali traverze, nosilce in mostovno železo, katero še uvažamo, bi bilo to z narodno gospodarskega vidika tudi treba pozdraviti, ne pa da naj Zenica izdeluje prav isto blago kot Jesenice: žičnike, žico, fino pločevino. Skrčenje obrata na Jesenicah bi pomenilo tudi poslednji udarec komaj še dihaiočim rudnikom v Dravski banovini, kajti točno je, da danes na Jesenicah v tovarni kurijo izključno samo premoški iz naših domačih rudnikov iz Zagorja, Trbovelj, Hrastnika, Laškega, Zabukovce, Velenja, Petrovc i. dr. Sedaj naj preneha še to in naši rudarji bodo izgubili tudi poslednjo drobtinico kruha. Odeveč bi bilo opozarjati na strahovite posledice, ki bi radi tega nastale pri bratovski skladnici. Sedaj so Jesenice tisti posevžujoči sok, ki ga poživlja skoro docela uničeno pokojninsko zavarovanje, ako preneha še ta, bo na Jesenicah samih poraslo število upokojencev, takisto v revirjih in 80 letne pravice naših rudarjev, njihovi upi in nade, ki so jih gojili svoje celo življenje, da bodo na starost imeli vsaj boren košček kruha, bo s tem padlo v vodo. Nemogoče je že danes predvidevati vse strahovite posledice, ki bi nastale vsled skrčenja obrata na Jesenicah. Naloga vseh merodajnih faktorjev bo, da se bode resno zanimali za stvar in da bodo, dokler je še čas, storili vse, da se to strašno zlo, ki nam grozi, prepreči. Jeseniško delavstvo je že enkrat o tem spregovorilo, pripravljalo pa drugo veliko javno zborovanje pod okriljem vseh treh strokovnih organizacij, kamor bo povabilo tudi vse okoliško delavstvo, nameščinstvo, trgovstvo in obrtništvo: kajti ogrožen je obstoj celotnega prebivalstva!

Maribor

Komunističen proces. Pred tukajšnjim okrožnim sodiščem so se minulo sredo zavarovali posestnik Jožef Merc iz Belvasčevke, Franc Kmetec, posestnik iz Gorjega Leskovca, Alojz Kranjc, posestnik iz Skorišnjaka ter poljska delavca Anton in Olojz Emeršič iz Malega Okiča, ki so bili obtoženi, da so trosili v okolici Ptuja komunistične letake in s tem vršili komunistično propagando. Josef Merc, Franc Kmetec, Alojz Kranjc in Anton Emeršič so bili obsojeni vsak na štiri mesece, Alojz Emeršič pa na tri mesece strogega zapora. Vsi obdolženci so zanikali, da bi bili vršili komunistično propagando in trosili 5. januarja komunistične letake. Proti obsodbi se obsojenci niso pritožili.

Sprememba pri požarni brambli. Poteklo je komaj par mesecev, odkar je bil vržen nemški odbor mariborske požarne bramble in so prevzeli vodstvo društva Slovenci z gosp. dr. Ivanom Jančičem, prvim državnim tožiteljem v. p. na čelu in že so v družtvu konfliktirali. Posledica teh sporov je bila, da je ta teden odložil mesto društvenega predsednika g. dr. Jančič.

Celje

Protestni shod. V nedeljo, dne 17. t. m. bo na Zelenem travniku velik protestni shod vseh svobodnih strokovnih organizacij proti nakani delodajalcev, da bi se poslabšal obrtni zakon. Delavci, delavke, udeležite se shoda, da tako javno protestiramo proti temu. Na shodu poročila s. Eržen.

Ustanovitev medstrokovnega odbora. V soboto, dne 16. t. m. ob 8. uri zvečer je sestanek vseh odborov svobodnih strokovnih organizacij. Na sestanku se bo razpravljalo o perečih vprašanjih delavstva, obenem se bo ustanovil medstrokovni odbor za Celje. Vabljeni vsi odborniki, da se sestanka sigurno udeležijo.

Vloga na mestni občinski svet. Delavske in nameščenske organizacije so vložile na mestni občinski svet prošnjo, da podpre njihovo akcijo proti poslabšanju obrtnega zakona. Vloga se glasi:

»Podpisane delavske in nameščenske organizacije so bile potom Delavske zbornice v Ljubljani obveščene, da so delodajalske korporacije sestavile predlog za spremembo obrtnega zakona, v katerem naj bi se celo vrsto določb v varstvo delavcev in nameščencev bistveno poslabšalo.

Po tem predlogu bi večina nameščencev zgubila pravico na sedanji 6 tedenski odpovedni rok, pravico na vsakoletni dopust in na 6 tedensko plačo v slučaju bolezni itd. Poslabšanje bi pomenilo odvzete najelementarnejših človeških pravic, katerih ve-

njen v podsavezno ligo. Dasi je mariborska »Svoboda« jako dober klub, ki se odlikuje po brzem in ostrem startu in vztrajni igri, je vendar negotovo, kateri klub bo v premočji, ker je tudi Olimp letošnje leto pokazal nekaj prav lepih iger in mnogo odločnosti. Oba kluba sta tipično delavska in bomo imeli priliko videti lepo, kolegijsko, fair, pa vseeno ostro in zanimivo igro. — V predtekmi z začetkom ob 15.30 (pol 4.) uri se bosta pa pomerili rezervi S. K. Olimpa in S. K. Celja.

Trbovlje

Da se razumemo. Dopisnik »Slov. Naroda« je ob priliki razdelitve brezplačne koruzne moke poročal, da je to zaslug občin. (Vsaj tako je bilo brati med vrsticami.) Modro je pa zamočlal trud, intervencije in pota delavskih zaupnikov v tej smeri.

Kdo plača odškodnino delavcem, ki so poklicani na orožne vaje? Po obrtnem zakonu, kakor je bilo v našem listu že ponovno povedati, mora plačati odškodnino na služku pri vpoklicu na orožne vaje, delodajalec. V to svrhu so se obrnili delavski zaupniki z osebno intervencijo na vodstvo TPD v Ljubljani, kjer se jim je zagotovilo, da se bo zadeva proučila. Ker čaka že več prizadetih na tozadevno ureditev, upamo, da bodo prejela posamezna ravnateljstva v kratkem navodila, ki bodo odgovarjala določbam zakona.

Okoli rudniškega konzuma je čedalje več joka. Presunljivo so scene, ki se odigravajo dnevno pred in v rudniškem konzumu, kjer delavske žene prisijo in jočejo za živila. Večina mož teh žena ne prejema in ni prejela že leta nikake plače. Dostikrat se jim da v rudniškem konzumu za 50 do 70 dinarjev živil in se napiše v knjigo »Dovolj do 1. t. m.«. Mnogi imajo številne družine, ki dobešodno stradajo.

Proslava desetletnice »Svobode«. V nedeljo, 17. t. m. se udeležijo »Svoboda« proslave »Svobode I«v Hrastniku. Poleg pevskega zbora se opozarja tudi ostale člane, da pridejo v čim večjem številu.

Počitniški dom« bo imel v nedeljo, 17. t. m. izlet na Mrzlico. Za pijačo in deloma za jestvine je preskrbljeno.

Zagorje ob Savi

Neki imena nevrudni nacionalni listič se posmehuje izginotju slike Karla Marxa iz Zadrudne dvorane na Lokah in iz neke razsvetljave na oknih. Nam se na to dostojnega človeka nevrudno umazanost ne zdi vredno odgovarjati. Če smo zgoraj navedeno omenili, smo to storili radi tega, da naša delavska javnost ve, kdo kriči »primite tate«, in drugič pa, da ugotovimo, da mi nismo tisti hinavci, ki bi danes čez nekaj zabavljali, jutri pa na povelje čistili in molili.

Hrastnik

Strokovna org. Zveze rudarjev Jugoslavije bo priredila 16. junija ob 3. uri popol. v dvorani Konz. društva rudarjev rudarski shod s sledečim dnevnim redom: 1. Položaj pokojninske blagaine bratovske skladnice; 2. razno. — Rudarji, ker je vprašanje bratovske skladnice zelo važno, je dolžnost slehernega rudarja, da se shoda polnoštevilno udeležite!

Proslava 10 letnice pevskega odseka »Svobode I« (rudarji) bo 17. junija na vrtnem gledališču g. Al. Logarja. Vršil se bo pevski koncert, na katerega so povabljeni vsi pevski odseki bližnjih krajev.

Na koncertu bodo sodelovali pevski zbori »Svobode«: Celje, Zabukovca, Zagorje, Trbovlje in Svoboda II. Hrastnik. Zveza z vlaki bo ugodna. Podpisani odbor vabi vse ljubitelje petja, da se te slavnosti polnoštevilno udeležijo! — Odbor.

Kulturonosci in črnosrajčniki. V noči 13. t. m. je nekdo iz maščevanja nad kulturnim delovanjem Svobode s kamenjem prebil na kartonu naslikan lepak, ki razobešen preko ceste pred Delavskim domom. Tega ni storil kak šoloobvezen otrok, ker se je to zgodilo po noči. Torej je bil predrneš odločen nasprotnik »Svobode«. — Opetovano se opaža, da se tudi z drugimi delavskimi lepaki ne vrši nič bolje. Vsega pomilovanja vredni so taki junaki, ki nimajo boljših argumentov, da bi nam lahko stopili odkrito nasproti. Revščina vlada v njihovih glavah, zato pa se morajo posluževati kamna in vršiti svojo kulturno misijo — zaviti v plašč črne noči.

Studenci—Radvanje

I. Delavsko kolesarsko društvo podružnica Studenci bo priredilo v nedeljo, dne 17. t. m. skupno z mariborsko centralo in podružnico Pobrežje izlet v Rače-Podova. Odvoz izpred društvenega lokala centrale ob 14. uri, odvoz izpred podružničnega lokala ob pol 14. uri. Gostje in prijatelji dobrodošli. Odbor.

Črna pri Prevaljah

O protestnem shodu je poročala »Delavska Politika« že v svoji zadnji številki. Shod je zapustil globok vtis med delavstvom, ki je poleg svojega ogorčenja demonstriralo tudi svojo zavednost. — Zadržje poročilo dopolnjujemo še s tem, da je delavstvo po končanem shodu čestitalo referentu s. Čehu k njegovim 40 letnici delovanja v strokovnih organizacijah. Čestitke je iznesel s. Potočnik ob splošnem odobravanju vseh navzočih.

Posnemajte! S. Hauptman, Ruše, je daroval Din 200.—, s. Demšar Ivan, Jesenice pa Din 10.— za tiškovni sklad. Iskrena hvala!

Dr. Avg. Reisman:

Spomini na Kolomana Wallischa

O Kolomanu Wallischu mislijo marsikje pri nas tako, kot reakcionarni krogi v Avstriji in grofi na Ogrskem, katerim je bilo Wallischevo ime rdeča ruta. Leta in leta so objavljali avstrijski reakcionarni listi pravljice o strašnih grozodejstvih, ki bi jih naj bil pokojni Wallisch zagrešil kot komisar na Ogrskem.

Ravno februarja 1931 pa je nudil Wallisch svojim nasprotnikom priložnost, da te očitke dokažejo pred sodiščem. Wallisch je tožil urednika lista »Freiheit« na Dunaju radi klevet o njegovem delovanju na Ogrskem. Urednik lista je nastopil dokaz resnice, ki pa se mu je na celi črti ponesrečil. Sodišče je to ugotovilo in obsodilo klevetnika na S 1000 denarne kazni in S 3000 za žaljeno čast. Proces se je vlekel preko ene-

ga leta. Vendar so klevetniki svojo kampanjo nadaljevali in sad te zagrizene gonje proti Wallischu je bila njegova mučeniška smrt na vislicah februarja 1934.

Po justifikaciji so tudi pri nas časopisi (v Mariboru in Ljubljani) slikali Wallischa kot rojenega pučista, nemški dnevnik »Mariborer Zeitung« mu je celo očital »krvoločnost« pod vlado Bele Kuna.

Približno isto sliko o Kolomanu Wallischu sem imel pred leti tudi jaz. Saj sem to ponovno čital v vseh mogočih časopisih, posebno v volilnih bojih. In vendar, kako vse drugačna je bila resnica! Kolikokrat v življenju se nam godi tako: sovražiš nekoga vsled pripovedovanja drugih, ne da bi ga poznal. Ko mu pogledaš prvič v oči, ne moreš verjeti, da je to isti, sramujoč se, kako si mu leta in leta delal krivice in še

dolgo te spremljajo sence strupenih jezikov.

Ljudem, ki so kot Wallisch, razpalili s svojo energijo, nezlomljivo voljo v boju za reveže ljudske strasti, sodi pravično šele zgodovina. Zagrinjalo Wallischevega življenja se tudi začena šele sedaj razgrinjati, ko je zapisan v preteklost zgodovine krvavega boja avstrijskega proletarijata za svobodo ponižanih in razžaljenih.

Ta zgodovina zanima tudi nas Jugoslovane in Wallischevo ime ni brezpomembno v tem poglavju naše najnovejše zgodovine. Češki dnevnik »Právo Lidu« v Pragi je še nedavno povdarjal vlogo Kolomana Wallischa in njegovih tovarišev v razkrinkanju afere hirtenberškega orožja. Pomembnost razkritja te afere in posledic vedo ceniti oni, ki s širokim obzorjem sledijo razvoju zunanje politike naših sosednih držav. Danes bi bilo še prezgodaj o

tem razpravljati, kakor tudi o zunanjepolitičnih posledicah padca avstrijske socialne demokracije za nas. Vsekakor je skrajno neokusno, da naši časopisi sedaj, še po smrti pljujejo na Wallischa in vse druge, ki so vodili velikopotezno politiko v korist miru okrog Avstrije in demokracije.

Že od dne, ko so v Avstriji razpisali visoko nagrado za Wallischevo glavo in so krožile po naših listih umazane besede o tem delavskem voditelju Brucka, sem mislil, da bi zapisal spomine svojega srečanja z Wallischem, ki mi ga je pokazalo v pravi luči takšnega, kot so mi ga pozneje slikali vsi, ki so ga bližje poznali. Iz previdnosti sem čakal s temi zapiski na konec procesa proti Wallischevi ženi Pauli. Sedaj je tudi že ona sojena in je zato čas, da vidijo v pravi luči tudi naši ljudje bivšega mariborskega delavskega organizatorja, ki je iz našega mesta leta 1920.

(Dalje prihodnjič.)

Delavski pravni svetovalec

Mezda v bolezni. Delavec mora dobiti mezdo v smislu § 219 o. z. za čas bolezni, ne več kot en teden, če je bil resnično bolan, tudi tedaj, če izostanka od dela ni javil in opravičil s pričevalom. Ta opustitev ne more imeti nikakih kvarnih posledic za službojemaleca.

§ 219 o. z. in § 239 t. 3 o. z.

Delodajalci so ugovarjali zadnji čas tožbam za plačilo mezde v času bolezni tudi tedaj, če oboleli delavec ni bolezni takoj javil ali predložil izpričevala zdravnika, kot to predpisuje drugi odstavek § 219 obrtnega zakona. Sodišče v Marenbergu je v takšni tožbi proti industrijalcu inž. Lenarčiču zahtevek mezde res zavrnilo.

Mariborsko sresko sodišče pa je podobni tožbi šoferja proti nekemu industrijalcu za plačilo mezde v času bolezni ugodilo, čeprav je tožeči šofer priznal, da res takoj po obolenju na želodcu službojemaleca tega ni javil, ampak se je šele po ozdravljenju opravičil napram ženi delodajalca. Šofer je namreč nenadoma obolet in ni imel nikogar, ki bi ga poslal s sporočilom delodajalcu; k zdravniku tudi ni mogel in zato tudi ni dvignil bolniškega listka za OUZD.

Sresko sodišče je obsodilo delodajalca na plačilo mezde za čas bolezni, ker je po pričah ugotovilo, da je bil šofer res bolan in da se je po ozdravljenju zadostno opravičil ter s tem izpolnil predpogoje § 219 o. z. d in § 239 št. 3 o. z. Če tožeči šofer za-

držka službovanja vsled obolenja ni brez odlašanja javil, kakor to zahteva določilo § 219, odst. 8 z., še s tem ni zgubil pravice do mezde. Zakon za takšno opustitev prijave ne predpisuje določne sankcije, t. j. nikakih kvarnih posledic za službojemaleca, zlasti tudi ne takojšnje izgube službe.

Zoper to sodbo je vložil delodajalec priziv. Okrožno kot prizivno sodišče pa je priziv zavrnilo in sodbo z enakimi razlogi potrdilo.

Podobne češke in avstrijske odločbe.

Vrhovno sodišče v Pragi je razsodilo: »Zahtevek delojemalca po § 1154 b o. d. z. (naš § 219 o. z.), ni odvisen od tega, če delojemalec javi bolezen delodajalcu ali če ga prosi za bolniški listek za zdravnika.« (26. X. 1920.)

Avstrijska sodišča so razsodila:

»Oboleli delavec mora delodajalca na primeren način obvestiti o svojem obolenju. Svojege zahtevka na plačilo (§ 1154 b) pa ne zgubi z opustitvijo obvestila niti tedaj, če je svoje obolenje dokazal šele po preteku tednov.« (Dunajsko Novomesto 10. 7. 1922, Zb. 3086.)

»Zahtevek po § 1154 b je utemeljen, če je delojemalec vsled bolezni zadržan delati, četudi se ni javil bolnega. Delavec tudi ne zgubi mezde takrat, če ga kontrolirajoči uradnik delodajalca ni našel na stanovanju, ampak je bil delavec resnično bolan.« (Dunaj 28. 2. 1927.)

Murska Sobota

Pogrom na Židove

Štirje Židje so sprejeli prejšnji teden šapirografirana pisma v cirilici z vsebino zgornjega naslova. Najbrž ni preveč daleč od resnice trditev, da je to fabrikat fašističnih elementov. So to sicer samo porodni krči mesijanske ideje rasizma, produkt omejenih možgan posameznih individuev, ki se hočejo poslužiti metode caristične Rusije; metode, ki je hotela zvreči vso krivdo svojega gospodarskega neuspeha na te raztresene popotnike, ki so bili ali bogati ali siromaki. Glavno je bilo pač dejstvo, da se zanje ni zavzemal nihče, pred nikomur ni bilo treba polagati računa za številne rope in moritve. S kaučuko tepeni ruski narod pa je z besnostjo divjal nad tem edinim plenom, kate-rega so mu blagovolili odkazati eksekutivni organi ruskega kapitala. Novi Wotan nemške zgodovine, gospod Hitler, pa je odkril prezanimivo dejstvo. Res, bogastvo je nakopičeno na eni strani, druga stran pa je bedna — neoporečna resnica, ki se da takorekoč otipati. Delavstvo zahteva socializiranje. Nič boli enostavno. Padejo epohalne besede, ki nastajajo v tisočletjih samo enkrat: arijevstvo, nearijevstvo, lestvica rodu, plavi kosmiči pod pazduho. Z drugo besedo: Ti Mordehai boš pač tako prijazen in prepustiš svoje meni ter se nemudoma odstraniš preko meje. Führer se sklanja čez balkon, bedni Konradi mu dajejo heilovsko serenado. Kancelar se zastoni prizadeva, da

bi utišal bruhajoči smeh gg. Viljem II. (700 milijonov mark), Thurn-Taxis (240), Krupp (200), Thissen (120), Wolf (120), knez Fürstenberg (100), knez Donnersmark (100), knez Hohenlohe (120), Sachsen-Weimar (35), Siemens (15). Zadovoljno si mencajo roke, češ bo vsaj manjša konkurenca.

Ne smemo pa pozabiti, da je preganjanje Židov gospodarski plan fašistov. V Nemčiji je na žalost dosedaj edino ta uspel. Potem, ko so ubili in pognali čez mejo može, ki so predstavljali najvišjo avtoriteto znanosti, razpisali na njihove glave nesramno nizke vsote, so 1. maja upepelili vse, kar ni bilo kdaj pisano v duhu fašizma. S tem so za vekomaj končani fašistični gospodarski načrti. Nekateri razočarani naciji se sedaj zbirajo v koncentracijskih taboriščih in imajo obilo prilike, da na trebuhu leže premisljujejo, kakšna zveza je pravzaprav med plavimi kosmiči pod pazduho in med bedo sproletariziranih množic.

Baje jih je 27.000; razmeroma malo se jih je spametovalo. Ostali Dichter und Denkeri pa premišlujejo, kako dolgo je še zmožna obstoja ta igra. Toda dovrnimo se k našim rasističnim apostolom. V kolikor bi bili dostopni za izkušnje, katere bi si obilo lahko pridobili ob polomu gospodarskih načrtov fašistične Nemčije, bi z lahkoto ugotovili, da se z antisemitizmom ne dajo vozlati gospodarski problemi. Če bi pa še nekoliko globlje pomislili, bi se lahko uverili,

da se z fašizmom gospodarska nasprotja še bolj ostre. Na žalost zahtevamo s tem menda od njih prečeh.

Štore

Ustanovni občni zbor podružnice »Svobode«. V nedeljo, dne 10. junija se je vršil v Štoreh ustanovni občni zbor podružnice »Svobode« ob številni udeležbi delavstva. Predsednik pripravljalnega odbora s. Ojsteršek je v svojem pozdravnem nagovoru povdaril pomembnost tega dogodka za naš delavski kraj. Štorsk delavstvo stopa v vrsto ostalega delavstva, ki s kulturnim delom utriuje svoje marksistično prepričanje in zavednost. Predsednik centrale sodrug Štukelj je nato tolmačil podružnična pravila in pozval navzoče, da pristopijo k podružnici v čim večjem številu. V imenu celjske podružnice je pozdravil ustanovno zborovanje s. Škorjanc z zagotovilo, da bo celjska podružnica po svojih najboljših močeh podpirala najmlajšo posestrimo. Kot predsednik podružnice je bil nato izvoljen s. Flis, s. Ojsteršek pa kot njegov namestnik.

Trocki je dobil dovoljenje, da sme bivati v Franciji (pod policijskim nadzorstvom).

Splošna hranilnica in posojilnica za Jesenice in okolico

vabi na

REDNI LETNI OBČNI ZBOR

ki se bo vršil v nedeljo, dne 1. julija 1934, ob 15. uri v prostorih »Delavskega doma« na Savi s tem-le dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zбора;
2. poročilo načelstva;
3. predložitev računskega zaključka za l. 1933;
4. poročilo nadzorstva in sklepanje o odvezi načelstva.
5. Volitev enega člana v načelstvo;
6. Čitanje revizijskega poročila Zveze;
7. Razni predlogi in nasveti;
8. Slučajnosti.

Jesenice-Sava, 11. junija 1934.

Nadzorstvo. Načelstvo.

CENE GOVORE!

Plašči za dame že od Din 190'.
Obleke za moške že od Din 170'.
Obleke za fante že od Din 60'.

Dosežen je naš cilj — Oblekli smo vse ljudi dobro in poceni!

Prepričajte se o vsem brezobvezno v naših prodajalnah

TIVAR-OBLEKE

Najboljši cviček
 iz Gadove peči ter pristna štajerska vina toči
VINARNA A. BRIŠKI
 Ljubljana, palača „Grafike“.

Nabirajte nove naročnike

LEGAT ŠPECERIJA
 DELIKATESE
 ZAJTRKOVALNICA
 LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 28

Kupujte svoje potreščine pri naših inserentih.